

Motion till riksdagen

1987/88:A20

av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:64 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland

Utvecklingen i Bergslagen

Bergslagsregionen, som en gång i tiden var den svenska industrins hjärta och bar upp en ekonomisk utveckling som gjorde svensk industri mycket framgångsrik, har under de senaste årtiondena utarmats och förlorat sin industriella kraft. Främst är det storfinansen som vänt Bergslagen ryggen när strukturförändringar skett inom branscher som gruv- och stålindustrin. Men även den tekniska revolutionen inom industrin har gått Bergslagen i stort sett spårlöst förbi.

Storfinansens brist på ansvar för Bergslagen har inte ersatts av statliga styrningar och initiativ. Avfolkning och sysselsättningsproblem kännetecknar därför i dag Bergslagen och detta trots en mycket långvarig högkonjunktur. Det enda som kan rädda Bergslagen från fortsatt "kräftgång" är en nyindustrialisering med samhällelig styrning av investeringar, lokalisering av statlig verksamhet och en kraftig satsning på uppbyggnad av en slagkraftig infrastruktur i *hela* Bergslagen.

Propositionens inriktning

Det nu lagda "Bergslagspaketet" har varit efterlängtat. Det framställs som ett miljardpaket av regeringen där det lovas mellan 1 650 till 2 000 jobb på de berörda orterna. Löften som innehåller många osäkra moment. Den största satsningen i paketet, den som ASEA skall göra i Ludvika, har hittills inte preciserats utan är enbart ett löfte av ASEA, att förverkligas på tre år. Infriande av löften om sysselsättning har tidigare inte kännetecknat storföretagens verksamhet.

Största delen av Bergslagspropositionen är föranledd av förändringarna inom SSAB. Det är förändringar i gruvverksamheten i Grängesberg och stålverksamheten i Domnarvet som ägaren (staten) – huvudägaren till 66 % – skall ta sitt ansvar för. Det var regeringen som bytte ut styrelsen för SSAB för ett år sedan och förhandlade fram ett nytt ägaravtal för SSAB där nya minoritetsägare från pensions- och försäkringsbranschen ingår. De nya målsättningarna för SSAB är att bedriva verksamhet utifrån uteslutande strikta företagsekonomiska principer och att i förlängningen SSAB skall børsintroduceras.

Den nya SSAB-styrelsen beslutade våren 1987 om en ny strukturplan där minst 2 200 jobb inom SSAB skulle bort. Tillsammans med målsättningen om en femprocentig rationalisering skulle 1 300 arbetstillfällen bort vid SSAB i Borlänge. Dessutom innebär nedläggningen av gruvverksamheten i Grängesberg en förlust av 750 arbetstillfällen. Det är ägaransvaret för denna sysselsättningsminskning som staten i denna proposition skall ta.

Det kan konstateras att när regeringen *tvingas* till insatser i Bergslagen kommer det att handla om att skapa industrijobb, lokalisering av statlig verksamhet och förstärkning av infrastrukturen. Tyvärr saknar regeringen styr- och maktmedel, men det saknas även en beslutsam politisk handlingslinje för Bergslagens framtid. Allt för mycket av regeringens politik sker på storfinansens villkor och genom att locka företagen med frikostiga "morötter". Det saknas en planerad utveckling som gör insatserna hållbara och verkningsfulla för befolkningen i Bergslagen.

Västerbergslagen

Bakgrunden till Västerbergslagens utsatta läge är att den industriella utarmningen slagit hårt mot regionen. En nedläggning av gruvan i Grängesberg är ett dråpslag mot bygden. Nedläggningen av gruvverksamheten har drabbat hela Västerbergslagen hårt. I Ludvika har ASEA rationaliserat sin verksamhet och kraftigt minskat antalet anställda. Smedjebackens kommun har även varit utsatta för sysselsättningsminskningar, inte minst inom Centro-Morgårdshamar, vilket försatt Smedjebacken i en bekymmersam situation.

Regeringspropositionens "guldägg" är ASEA:s löfte till regeringen att anordna 500 arbeten i Ludvika inom tre år. ASEA:s åtagande är kopplat till förutsättningen att regionalpolitiskt och arbetsmarknadspolitiskt stöd utgår.

De statliga "utflyttningarna" till Ludvika av riksskatteverket med 100 jobb, Vattenfalls utlokalisering av sin byggnadstekniska kompetens på vattenbyggnadsområdet med 100 arbeten och Vattenfalls och ASEA:s satsning på högspänningsforskning som beräknas ge 50 jobb, innebär ett värdefullt tillskott till Västerbergslagens arbetsmarknad. Det är samtidigt en breddning av kunskap som gör arbetsmarknaden mer allsidig.

Till regeringens "paket" skall räknas nedläggningen av Grängesgruvan. Visserligen förlängs driften till 1991, men därefter är framtiden oviss.

Likaså är Smedjebacken utelämnat i regeringens proposition. Några satsningar på arbetstillfällen eller infrastruktur till Smedjebacken finns inte i regeringsförslaget.

Vpk:s förslag för Västerbergslagen är att det nya gruvbolaget som skall bildas för Grängesgruvan inte skall bli ett avvecklingsbolag utan skall vara ett utvecklingsbolag som innebär fortsatt gruvbrytning i Grängesberg.

För Smedjebackens vidkommande måste regeringen utarbeta särskilda insatser, både vad avser konkreta arbetstillfällen och satsningar på infrastrukturen. Regeringen måste snarast återkomma med förslag till åtgärder.

ASEA:s löfte om att inom tre år skapa 500 arbetstillfällen i Ludvika är det som räddar regeringen från ett totalt "fiasko". Men "affären" ASEA innehåller flera betänkligheter utifrån skattebetalarnas synpunkt. Det är inte

Mot. 1987/88
A20

rimligt att ge lokaliseringsbidrag till ASEA på 100 milj. kr. utan att vissa krav uppfylls. Däremot är det riktigt att 100 milj. kr. tillfaller Västerbergslagsregionen. Det krav staten skall ställa på ASEA för att ge lokaliseringsbidrag på 100 milj. kr. är att 500 nya arbetstillfällen netto tillförs utan att detta skapar nya sysselsättningsproblem på andra sysselsättningssvaga orter i landet och att ASEA kan styrka att dessa jobb har belastat verksamheten i sådan grad att lokaliseringsbidrag kan anses vara skäligt. Om inte ASEA uppfyller dessa villkor bör pengarna ställas till länsstyrelsens förfogande för insatser i Ludvika kommun.

Regeringens förslag att ge ASEA 100 milj. kr. för arbetsmarknadspolitiska åtgärder är också i högsta grad betänkligt. Det är ett företag med miljardvinster som vill ha samhällsstöd för utbildningsinsatser. Vpk föreslår att ASEA endast beviljas arbetsmarknadspolitiskt stöd för de utbildningsinsatser företaget gör för de personer som blivit arbetslösa på grund av förändringarna inom SSAB. Övriga medel bör överföras till länsarbetsnämnden för att användas till arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Ludvika kommun. ASEA bör således självt svara för sin egen vidareutbildning.

Borlänge

SSAB-ledningens beslut att 1 300 arbetstillfällen skall bort vid järnverket i Borlänge (Domnarvet) innebär att det är andra gången under en tioårsperiod Borlängebygden drabbas av inskränkningar vid järnverket. Rationaliseringar och strukturomvandlingar inom andra näringar har även satt spår i Borlänges utveckling.

Propositionens förslag för Borlänge innehåller inga nya industrijobb som ersättning för de som skall försvinna från SSAB. Arbetare vid SSAB som blir övertaliga får hålla till godo med förtidspension eller utbildning. Vid SSAB kan möjligen vissa utvecklingsprojekt ge 100 nya jobb. Dessa skall jämföras med den förlust av 1 300 arbetstillfällen, som beräknas ske vid SSAB Domnarvet.

I propositionen aviseras att SJ:s nya banverk kan lokaliseras till Borlänge, vilket ger ca 200 arbeten. Satsningen på teknik och högskolan tillhör framtidssatsningarna som breddar kunnande och arbetsmarknad i Borlänge, men effekterna är helt avhängiga om näringslivet kommer att styras till Bergslagen. Borlänges inplacering i stödområde har av regeringens talesmän beräknats kunna ge 300 jobb. En beräkning som får tillskrivas de mer osäkra delarna av "paketet".

Vpk:s förslag för Borlänge är att regeringen åläggs att skapa nya industriarbeten eller jämförbara arbeten till Borlänge. Eftersom det var Volvo som hjälpte regeringen i Uddevalla, Saab Scania i Malmö och nu ASEA som ger löften till regeringen om jobb i Ludvika, bör regeringen utkräva ansvar i första hand av två tidigare stålägare – STORA och Electrolux Gränges – och kräva dessa på etablering av någon form av industriverksamhet till Borlängeregionen. Eftersom båda dessa företag tidigare av staten fått mycket förmånliga villkor när de lämnade stålbranschen är de moraliskt skyldiga att nu ställa upp.

För SSAB Domnarvet bör staten som huvudägare gå in och förlänga

driften för i första hand Elektrostålverket till efter halvårsskiftet 1989. Den tidsperiod som i första hand bör komma i fråga är att Elektrostålverket får vara i drift hela sin tekniska livslängd. Eftersom verket är i mycket gott skick, ett av de bästa i Sverige, bör livslängden sträcka sig flera år in på nittiotalet. Regeringen bör ta nödvändiga initiativ för att förmå SSAB-ledningen till denna utveckling. Detta skulle även möjliggöra att flera utvecklingsprojekt, som har Elektrostålverket som grund, kunde förverkligas.

Mot. 1987/88
A20

Hällefors och Ljusnarsberg

När det gäller satsningar på Hällefors och Ljusnarsbergs kommuner finns inga förslag om varaktig sysselsättning.

De båda kommunerna minskar i befolkning och sysselsättningsmässigt. Det är av oerhört stor vikt att man bryter den trenden genom satsningar på varaktiga arbeten, vilket saknas i propositionen.

Nedläggningen av Bångbroverken 1986 har varit negativ för Ljusnarsbergs kommun. Den aviserade neddragningen av arbetskraft på Hällefors järnverk har också medfört problem för Hällefors kommun.

Kraven från regeringens sida att företagen skulle ta det sociala ansvaret i de berörda kommunerna har inte visat sig ha någon nämnvärd effekt.

Från vpk:s sida har vi krävt att regeringen engagerar sig på ett mer aktivt sätt för dessa kommuner.

I propositionen tas upp satsningen på länsväg 709 Loka–Kedjeåsen, där man beräknar kostnaden till 45 milj. kr. i 1987 års prisnivå. Men man anslår endast 25 milj. kr. för en första etapp. Från vpk:s sida anser vi att färdigställande av länsväg 709 i en enda etapp måste vara både ekonomiskt och sysselsättningsmässigt det enda riktiga.

Inplacering i stödområde

Alla berörda kommuner i propositionen, utom Borlänge, är tidigare placerade i stödområde. Nu anmäler regeringen att Borlänge också temporärt skall komma att placeras i stödområde fram till 1990.

En av utgångspunkterna för propositionen är att mildra verkningarna av SSAB:s personalinskränkningar. Två kommuner som i vid mening tillhör Borlänge-regionen är Säter och Gagnef. De har också ett stort antal inpendlare till SSAB.

För Sätters del skulle situationen bli än värre om Borlänge kommer in i stödområde och Säter står utanför. Då blir kommunen klämd mellan kommuner som på ett eller annat sätt har regionalpolitiskt stöd. Lägg därtill att Sätters arbetsmarknad brottas med enorma problem på grund av utslussningen av patienter från Sätters sjukhus. 600 arbetstillfällen förloras Säter genom omstruktureringen av psykiatrin. Riksdagen bör därför besluta att Säter liksom Borlänge bör inplaceras i stödområde.

Förhållandena för Gagnefs kommun är likartade. Även denna kommun kommer att känna av SSAB:s förändringar samtidigt som Gagnef brottas med stora problem inom sin arbetsmarknad. Eftersom det kan bli orimliga

tröskeeffekter om inte Gagnef även skulle tillhöra stödområde bör riksdagen besluta att Gagnef liksom Borlänge placeras i stödområde.

Mot. 1987/88

A20

Nya styrinstrument

Regeringens misslyckade i att skaffa fram industrijobb till Borlänge som ersättningsjobb för förlorade SSAB-arbeten visar den brist på styrmedel som regeringen har. Regeringens flathet visas när storföretag med miljardvinster etablerar sig på orter som har regionalpolitiska problem och då "smörjs" med allehanda förmåner, frisläppande av investeringsfonder, lokaliserings- och arbetsmarknadspolitiskt stöd etc. Dessutom kräver dessa företag en total uppställning från kommunen. Det gäller flygplatser, vägar och all den service som storföretaget anser sig behöva. Risken med en sådan utveckling är att storföretagen gör kommunerna helt beroende av sin verksamhet och i praktiken styr kommunens handlande.

För att komma ur en sådan utveckling måste det nu tandlösa lokaliseringssamrådet ersättas med en direkt styrning av investeringar och nyetableringar. Varje investering av betydelse utanför de regionalpolitiskt prioriterade områdena måste prövas av regeringen.

Fonder och statsföretag i ny roll för Bergslagen

Skall Bergslagens utveckling vändas krävs nya och kraftfulla åtgärder. Samhällsplanering och regionalpolitiska målsättningar kan inte göras beroende av storföretagen och marknadens kortsiktiga villkor. Det gäller för samhället att planera på längre sikt. Instrument som i dag underordnas marknadens villkor kan lösöras för nya roller, främst gäller det löntagarfondsystemet och statsföretagsverksamheten.

Löntagarfondsystemet, bl. a. Mellanfonden, spelar i dag ingen regionalpolitisk roll. Snarast tar de medel ur avfolkningsregioner och placerar dessa i aktier i storföretag på annat håll. Därför måste löntagarfonderna få en ny roll i regionalpolitiken. Mellanfonden bör t. ex. för Bergslagskommunerna ges i uppdrag att under en treårsperiod skapa ca 1 000 nya jobb genom att satsa sitt kapital på ett helt nytt sätt. Löntagarfonderna måste självklart ändras från att vara kapitalplacereare på aktiemarknaden till offensiva utvecklingsfonder.

Statsföretag skulle i Bergslagen kunna få en ny och helt annorlunda roll än för närvarande. En nationell industriutveckling med utgångspunkt i de nya näringarna i kombination med Bergslagens traditionella näringar förutsätter en stark och målmedveten ägargrupp. Ett statsföretag med mer av samhälls-ekonomisk inriktning än dagens mycket strikta företagsekonomiska inriktning skulle kunna vara en av de injektioner Bergslagen behöver.

Kombinationen Mellanfonden och Statsföretag i en ny roll, samtidigt som samhället satsar kraftfullt på teknik och högskola i Bergslagen, gör att utvecklingen kan utformas mindre beroende av storfinansen, samtidigt som projekt av denna regionalpolitiska typ skapar en kraftfull regional och nationell förankring.

Investera i infrastruktur

Mot. 1987/88
A20

Trots Bergslagspaketets miljardomfattning saknas de grundläggande riktlinjerna och de medvetna satsningarna på infrastrukturen. Kommunikationerna med Bergslagspendeln finns inte med, telekommunikationerna saknas, satsningar på vägar är begränsade etc.

Nu behövs långsiktiga insatser för att utveckla infrastrukturen i Bergslagen. Kommunikationerna måste kraftigt förbättras. Vägar, broar och järnvägar kräver stora insatser. Telekommunikationerna behöver snabba och omfattande åtgärder. Bergslagen måste med det snaraste få en högskola som utbildar högt kvalificerade arbetare, forskare etc., inte bara inom teknikområdet utan även inom ekonomi, samhällsvetenskap och medicin m. m.

Över huvud taget måste regionens ungdom kunna erhålla utbildning som även kan avslutas med en attraktiv högskoleutbildning. Naturligtvis skall sedan denna kunskap kunna användas inom Bergslagsregionen.

Det behövs nu ett samlat infrastrukturpaket för Bergslagen. Riksdagen måste besluta att regeringen snarast skall lägga fram ett samlat förslag, som kan ge Bergslagen den utvecklingsmöjlighet som så väl behövs.

Västmanland

Bergslagspendeln

Av propositionens förslag faller en mycket liten del på Västmanland. Det gäller upprustning av järnvägen Ramnäs–Kolbäck som i dag har en viss industriell betydelse. Enligt vår mening bör denna upprustning fullföljas snabbt så att den emotsedda "Bergslagspendeln" kan bli verklighet. En sådan satsning rimmar väl med de i propositionen föreslagna åtgärderna för Ludvikaområdet som genom en effektivare järnväg skulle få en viktig kommunikationsled mot både mälardeltarna och Västerås–Stockholm. Ett snabbt fullföljande av investeringarna i "Bergslagspendeln" skulle förutom den infrastrukturella betydelsen det har för området Surahammar–Hallstahammar, även vara viktig för sysselsättning på kortare sikt eftersom Hallstahammar just nu har den högsta arbetslösheten i länet och Surahammar står inför stora förändringar vid SSAB-ägda Surahammars bruk.

Privatkapitalets ansvar

ASEA har en mycket stor betydelse för länets sysselsättning, och har genom sitt samgående med BBC hävdad att företaget stärks på lång sikt. Så mycket större anledning för de västmanländska bruksorterna att kräva ett större ansvar för sysselsättningen i länet. Nyligen har man från bolaget sprungit ifrån ansvaret för ersättningsarbeten i Norberg efter nedläggningen av Spännarhyttan. En försäljning av produktionen och därmed en ytterligare minskning av de redan otillräckliga ersättningsarbetena är därmed ett faktum.

Turerna kring nedläggningen av stålverket i Fagersta är väl känt, och statens försäljning av boardfabriken i Skinnskatteberg har inneburit att ansvaret för dessa orters fortlevnad överlämnas i privata händer utan krav på motprestationer eller ansvarstagande utöver aktieavkastningen.

Samhället bör inte acceptera eller medverka i vare sig strukturrationaliseringar eller försäljning av företag utan att ställa krav på ett ansvarstagande för bygdens utveckling. Sådana krav/avtal bör inte bestå av löst tal utan av konkreta åtgärder från båda håll.

Statens ansvar

Som nämnts har propositionen sin bakgrund i förändringar som sker inom SSAB. Det är därför anmärkningsvärt att Surahammars Bruk lämnas utanför förslagen i propositionen. Det bör med anledning av ovan nämnda förslag om krav på privatkapitalets ansvar självfallet inte ställas mindre krav på statliga eller samhällsägda företag. Därför ser vi det som en självklarhet att regeringen medverkar till att inga avskedanden sker vid Surahammars Bruk förrän ersättningsarbeten skapats. I detta sammanhang är det nödvändigt att påpeka att inpendling till Västerås inte är någon lösning på längre sikt, lika litet som det är någon lösning att långpendla till Stockholm. Därför måste åtgärder av "inomregional" karaktär främst komma de berörda orterna till del.

Samma ansvarstagande skall naturligtvis gälla om det blir negativa förändringar vid ASSI:s såg i Skinnskatteberg.

Hallstahammar—Surahammar

När bergslagsproblematiken diskuterats så har ofta Hallstahammar—Surahammar hamnat vid sidan av. Surahammar har inte ansetts behöva stöd medan Hallstahammar fått ändrad stödområdesinplacering, om än tillfälligt. Hallstahammars akuta kris genomlevdes i samband med nedläggningen av de största delarna av Hallstahammars bruk. En ständig nedskärning av antalet anställda vid ortens övriga stora företag har dock pågått under 70- och 80-talen, varför en stor arbetslöshet i förhållande till omgivningen permanentats. Surahammar står inför problem vid bandverket och elektroplåttillverkningen som tillsammans berör ca 300 personer.

Regeringen bör skyndsamt lägga fram förslag om åtgärder som kan trygga och förbättra sysselsättningen på dessa orter. Exempelvis bör frågan om etablering av "Mälarply" i Hallstahammar prioriteras.

Heby—Morgongåva

Västmanland är inte bara Bergslagen. Det finns flera orter som på grund av sin diversifierade industri klarat sig bättre genom strukturkriserna än bruksorterna med ensidig sysselsättning eller ett ensidigt beroende av ett enda företag. Morgongåva kan utan vidare jämföras med en sådan bruksort i dessa avseenden.

Morgongåva har kastats ur askan och in i ständigt nya eldar genom en serie

ägarbyten och personalförändringar vid fabriken för skördetröskor, nu senast ägt av ett finskt företag som inte avser att fortsätta produktionen. I detta lilla samhälle, med i huvudsak en enda större industri, hotas nu 200 personer av avsked om inte annan produktion/ägare kan tillföras orten. Här krävs ett ansvarstagande av både ägare och samhälle, varför denna nu så aktuella och drastiska förändring bör föranleda åtgärder från regeringens sida. I första hand krav om ägaransvar med konkret innehåll och i andra hand ett regeringsinitiativ för att trygga jobben på orten.

Värmland

Tre snabba åtgärder

Propositionen innehåller i stort sett inga regionalpolitiska insatser för Värmlands del.

Frågan är om regeringen tar Värmlands situation på allvar? Räcker inte den faktiska situationen att Värmland saknar 5 000 jobb för att komma "upp" i den riksgenomsnittliga arbetslösheten?

Räcker inte den faktiska situationen att Värmland har en ungdomsutflyttning?

Räcker inte detta för att regeringen skall inse länets allvarliga läge?

Vpk kommer i januari 1988 väcka förslag om insatser som syftar till långtgående insatser för länet. Vi stannar därför i nuvarande läge vid att föreslå tre åtgärder för länet:

- * För det första måste länet få del av en större andel administrativa arbeten. Regeringen bör därför utarbeta förslag om utlokalisering av statligt verk eller myndighet till Värmland. I sammanhanget bör det nog prövas om lokaliseringen kan ske till annan ort i länet än Karlstad.
- * För det andra måste lokala studiecentra för decentraliserad högskoleutbildning i länet byggas upp. Regeringen måste därför till högskolan i Karlstad och berörda kommuner anvisa medel för en sådan åtgärd.
- * För det tredje måste de mineral- och malmfyndigheter som finns i länet allvarligt analyseras. Därför måste länet få ett särskilt anslag för prospektering av intressanta fyndigheter. Inte minst bör i sammanhanget beaktas de guldfyndigheter som finns bl. a. i länets västra delar.

Utbildning som ett verktyg för fördelnings- och regionalpolitik

Utbildningspolitik kan rätt använd verka som en utjämnande faktor mellan olika sociala nivåer i samhället.

Den sociala snedrekrytering som i dag kan ses gällande teoretisk utbildning i gymnasieskolan och speciellt inom högstatusutbildningar i högskolan, visar klart att utbildningspolitik kan verka i segregrande riktning. Därför är det också enligt vår mening fullt möjligt att använda denna del av politiken i rakt motsatt riktning. Det är vpk:s ambition att så långt möjligt driva utbildningspolitiken i den riktningen att den samverkar med en rättvis fördelningspolitik och förstärker partiets regionalpolitik.

I propositionen föreslår regeringen vissa insatser inom utbildningspoliti-

ken för att främja utvecklingen i vissa delar av Bergslagen och norra inlandet. Tyvärr är åtgärderna som föreslås av alltför liten kaliber för att de skall få en kraftig genomslagskraft. Vi vill därför föreslå vissa förstärkningar. Dessa förslag utgår dels från regeringens förslag, dels för vi in nya egna komponenter. Allt detta i syfte att försöka starta en positiv utveckling av berörda regioner och ge människor möjlighet att arbeta och utveckla sina hembygder.

Regeringens förslag utgår från riksdagens beslut om att också Sveriges norra delar bör bygga upp kompetens inom det informationsteknologiska området. Detta görs via vissa satsningar vid Umeå universitet. Vi välkomnar detta förslag. Uppbyggnaden och framför allt utvärderingen bör dock enligt vår mening löpa under en längre tid än ett budgetår. En längre "projekteringstid" är enligt vår mening nödvändig om informationsteknologisk kompetens skall kunna bli verkningsfull också inom decentraliserad högskoleutbildning. Vi föreslår därför att Umeå universitet anvisas 4 milj. kr. för informationsteknologisk forskning. Medlen bör disponeras intill utgången av budgetåret 1989/90. Genom att ange denna tidsperiod får forskningen i Umeå följa den av riksdagen tidigare beslutade treåriga forskningspolitiska perioden.

För att förbättra och utvinna erfarenheter kring informationsteknologi inom decentraliserad högskoleutbildning är det nödvändigt att ytterligare medel anslås för detta ändamål. Vi ser det som naturligt utifrån den kompetens Umeå universitet har inom bl. a. regionalvetenskapliga områden, att Umeå blir en riksresurs i detta avseende.

1 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1988/89 – 1989/90 bör anslås för detta ändamål. Verksamhet kring informationsteknologi och högre decentraliserad utbildning bör i detta senare avseende riktas mot de mindre högskolorna tillhörande län i Bergslagen och norra inlandet. Detta betyder att också högskolorna i Karlstad och Örebro kommer att få ta del av denna nya resurs.

Det talas ofta om att vi lever i ett informationssamhälle. Somliga vill hellre kalla vår tids samhälle ett kunskapssamhälle. Den senare benämningen är nog den riktiga i kombination med insikten om att kunskapssamhället också är ett klassamhälle. I kunskapssamhället skall information spridas, och denna effekt påverkar naturligt nog klassamhällets struktur. Vad som i sammanhanget saknas är en insikt om att hur än effekterna av kunskapsspridning kommer att se ut är det nödvändigt med mottagare. Det är som bekant lönlöst att sända om man inte har mottagare.

Nu föreslår regeringen uppbyggnad av vad som kallas studiecentra. Vi ställer oss dock frågande till varför inte folkhögskolan används som en del i de regionalpolitiska insatserna. Folkhögskolor har exempelvis i Jämtland ett projekt kallat Kvinna i Jämtland år 2010. Projektet är ett gott exempel på folkhögskolans möjligheter till anpassning för de särskilda krav viss vuxenutbildning kräver.

Den förmåga till samverkan inom decentraliserad undervisning som folkhögskolan ger exempel på måste utnyttjas. Vpk menar att folkhögskolan måste få spela en aktivare roll i regional- och fördelningspolitiken. Deras betydelse minskar inte av att Europarådet proklamerat åren 1987 och 1988 som landsbygdens kampanjår. I Sverige följs kampanjen upp via projektet

"Hela Sverige skall leva" i syfte att sprida kunskap om landsbygdens utvecklingsmöjligheter. Myndigheternas del i kampanjen benämns "Landsbygd 90".

Mot. 1987/88
A20

Vi menar att folkhögskolorna på ett aktivt sätt skall tillåtas främja utvecklingen på landsbygden. För detta ändamål föreslår vi att skolöverstyrelsen ges ytterligare resurser om 10 000 elevveckor, motsvarande en kostnad på 6 milj. kr. De folkhögskolor som via sin verksamhet vill bidra till en aktiv regionalpolitik bör ur det nämnda anslaget kunna ansöka om medel.

De studerandes ekonomiska villkor är avgörande för deltagande i denna utbildning. Den utbildningsinriktning vi ovan nämnt bör enligt vår mening kunna jämföras med arbetsmarknadsutbildning—utbildningsbidrag bör därför utgå.

Gällande regler för rätt till utbildningsbidrag måste ändras så att de som studerar vid folkhögskolor på en för landsbygden anpassad yrkesutbildning skall kunna erhålla utbildningsbidrag. Dessa utbildningsbidrag bör jämföras med de som deltagare i reguljär arbetsmarknadsutbildning erhåller.

Sammanfattning

Bergslagsdelen av föreliggande proposition – norra Sveriges inland behandlas i andra vpk-motioner – kan sammanfattas i att innehålla hårda, mjuka och tomma paket. Till de hårda hör satsning på teknik och utbildning och lokalisering av statlig verksamhet. De mjuka osäkra paketen är ASEA:s löften och följdeffekten i form av regionalpolitiskt stöd. Till de tomma paketen hör avsaknaden av konkreta arbetstillfällen till de SSAB-anställda, som blir övertaliga.

I propositionen anvisas över anslag närmare 700 milj. kr. till regionalpolitiska åtgärder, och sammanlagt är "paketen" värda över en miljard kronor. Detta är värt att notera eftersom den regionalpolitiska debatten det senaste året handlat om regeringens anslag till regionalpolitik och infrastruktur. Industriministern begärde våren 1987 300 milj. kr. att användas på tre år. Riksdagens majoritet avslag denna begäran med motiveringen att det behövs mer pengar och riksdagen bör vara med och besluta om inriktningen. Ett halvt år efter beslutet kommer regeringen med ett "paket" som är värt över en miljard. Det får anses som mycket framsynt av riksdagsmajoriteten att begära denna utvidgning av de regionalpolitiska insatserna. Läger vi därtill att ytterligare "paket" skall komma, ett till Norrbotten och ett till Östersund enligt vad industriministern anför i propositionen, framstår de av industriministern begärda 300 miljonerna på tre år i en något blygsam dager.

Propositionen berör ett fåtal orter i Bergslagen. Behoven i denna region är åtskilligt mycket större. Det är utifrån dessa utgångspunkter vi föreslår att regeringen återkommer med insatser för *hela* Bergslagen och att regeringen även skaffar sig styrmedel för att styra och planera industri- och näringslivsinvesteringarna i landet. De regionalpolitiska målen kan aldrig förverkligas utan demokratisk styrning.

Hur viktigt det är att skapa demokratiska styrmedel visar skillnaden i regeringens uttalade inriktning och det verkliga handlandet. Regeringen säger sig vilja satsa på infrastrukturen och menar att den gamla sexitotalisme-

toden och Åslingmetoden, att stödja enskilda företag, är övergiven. Bristen på styrmedel tvingar därför regeringen att subventionera storfinansens. I denna proposition får miljardvinstföretaget – ASEA – ett stöd på 200 milj. kr. Det är ett talande bevis för att regeringens ”tredje väg” är helt beroende av storfinansens välvilja att ordna jobb. Volvo och Saab-Scania har tidigare mot rikhaltigt stöd och förmåner investerat i konkreta arbetstillfällen. Till Borlänge och övriga Bergslagen räckte inte storfinansens vilja.

Mot. 1987/88
A20

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det ”nya” statliga Gruvbolaget för Grängesbergsgruvan skall vara ett utvecklingsbolag och att verksamheten med gruvbrytning skall sträcka sig efter 1991,

2. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att skapa nya och varaktiga arbeten samt insatser för infrastrukturen i Smedjebackens kommun,

3. att riksdagen beslutar godkänna lokaliseringsbidrag till ASEA Brown Boveri AB endast under förutsättning att de villkor som motionen anger uppfylls och om så inte sker lokaliseringsbidraget på 100 milj. kr. skall stå till länsstyrelsens förfogande för insatser i Ludvika kommun,

4. att riksdagen beslutar att anslag enligt B 21 för särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall utgå till ASEA/BBC endast för personer som utbildas på grund av förändringar i SSAB och att det övriga anslaget skall ställas till länsarbetsnämndens förfogande för insatser i Västerbergslagen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om regeringens, SSAB:s och storföretagens ansvar att anordna arbetstillfällen i Borlängeregionen och i Bergslagen,

6. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära åtgärder för att förlänga driften vid i första hand det nedläggningshotade Elektrostålverket i SSAB Domnarvet,

7. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att skapa nya och varaktiga arbeten i Hällefors och Ljusnarsbergs kommuner,

8. att riksdagen beslutar anvisa ytterligare 20 milj. kr. för byggande av statliga vägar enligt B 3 för att färdigställa länsväg 709 i en enda etapp,

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att inplacera Sätters och Gagnefs kommuner i stödområde enligt vad motionen anför,

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att nuvarande lokaliseringssamråd utvidgas till att ge regering och riksdag direkta styrmöjligheter över företagens investeringar enligt vad i motionen anför,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att Mellanfonden och Statsföretag ges nya uppgifter för att skapa arbeten och regional balans i Bergslagen enligt vad i motionen anför,

12. att riksdagen hos regeringen begär ett samlat program för infrastrukturen i Bergslagen och andra regionalpolitiskt prioriterade områden enligt vad i motionen anförs,

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en snabb utbyggnad av "Bergslagspendeln",

14. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att främja utvecklingen i Hallstahammar, Surahammar och övriga Västmanland enligt vad som i motionen anförs,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående tre åtgärder för Värmland,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om resurser för informationsteknologisk forskning vid Umeå universitet,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om Umeå universitet som en riksresurs gällande informationsteknologi i decentraliserad högskoleutbildning samt till Umeå universitet för nämnda ändamål t. o. m. budgetåret 1989/90 anvisar sammanlagt 6 milj. kr,

18. att riksdagen beslutar anvisa 6 milj. kr. på tilläggsbudget för innevarande budgetår att disponeras av skolöverstyrelsen för lokala projekt eller yrkesutbildning för landsbygdens behov vid folkhögskolor i enlighet med vad som i motionen anförs,

19. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av reglerna för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen innebärande att studerande vid folkhögskolor i enlighet med vad som anförs i motionen skall bli berättigade till utbildningsbidrag.

Mot. 1987/88
A20

Stockholm den 17 december 1987

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Karl-Erik Persson (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Oswald Söderqvist (vpk)

Hans Petersson (vpk)
i Hallstahammar